

Heeswijk.

Den 19^e van Augustus des 1898 bezocht ik deze gemeente; ik reed van 's Bosch over Berlicum naar Heeswijk, van daar naar Dinxperlo, en vervolgens weer terug naar den Bosch. - Op de grens van Berlicum en Heeswijk vond ik een eervacht, kort voor de kom van de gemeente kwam mij de harmonie te genoeg; op het kruisig met "schoone" planten (afkomstig uit de serres van het kasteel) versierde Raadhuis vond ik Burgemeester en Wethouders. -

- Op mijne audiëntie verochtern drie "witheeren" uit de abdij van Berne, thans gesessield te Heeswijk, nl. de prostaat (staat in rang ongeveer gelijk met den bisschop), de prior en de pastoor. -

Daarna volgde het hoofd der school Lessen; vervolgens Keeser, de "blodvoogd" van Heeswijk en eindelijk van Ossend, een bierhuishouder, die met de Kroningsfeesten gaarne vergunning had. -

Van de uitnoodiging van den burgemeester, om bij hem te ontbijten, maakte ik geen gebruik; zonder onbeleefd te zijn, kon ik echter een glas champaagne niet weigeren; ik nam dat dus maar in vredesnaam aan. -

Van P. en T. vernam ik, wat de Heeren van den Bosch gedaan in den tijd een invloed hadden gehad in de gemeente, en hoe verkeerd zij van dien invloed hadden gebruik gemaakt. Ook, dat zij zoo hardeloos waren voor de menschen, in de eerste plaats voor hunne pachters; deze werden nooit gemaand om hunne pacht te betalen. Maar als zij, om welke reden ook, een enigszins beduidend bedrag ter achteren waren, dan werden zij meedogenloos uitverkocht en op staak gemeten. - Verder schijnen zij, - moreel gesproken - meer als beesten dan als menschen te hebben geleefd. - De rioningen der pachters van groenden, bij het kasteel behorende, werden heel niet onderhouden. -

De tegenwoordige administrateur - Mr. Bergmann - volgde dienaangaande gelukkig niet de traditie van de Heeren van den Boschende; hij had reeds veel gedaan om

Geeswijk.

om de pachthoeven weer bewoonbaar te maken.

Toen ik de gemeente verliet, deden harmonie en vredeacht mij meer uitgediede; B. ent. W. was voldeden achter mijnen rij, kijg mede tot de grens van Dinxter. —

Toen ik eenige weken later van Dinxter terugkomende, nogmaals Geeswijk passende, vond ik de harmonie weder opgeseld! wel een verrassing!

Het bestuur van Geeswijk schijnt mij in gecne slechte handen; Lambert van den Heijden, koffiehuishouder in het café bij Geeswijk, opzichter over de gronden van het kasteel, en wethouder der gemeente, schijnt mij een zeer geschikt man.

Administratie van den onderstaander. De rechters wegens verwisselingen van den ambtsdaar van den burgerlijken stand worden om het jaar verantwoord.

Administratie der secretarie.

Eene verordening op de afkondiging, als bedoeld in art. 172 gemeentewet, kon niet vertoont worden. — De stukken betrekkelijk de hinderwet waren in één portefeuille vergaard; een register van beslissingen van B. ent. W. fo dier zake was niet aanwezig. — Evenveen ontbrak een register van aantekeningen van opgaaf omtrent in werking gebrachte fabrieken of werkplaatsen (art. 14 der veiligheidswet).

Bijvoeding der huwelijken in het bevolkingsregister geschiedt eerst aan het einde van het jaar. Verhuisen, gerbinnen de gemeente worden niet bijgewerkt. De bijwerking der bevolkingsregisters was over het algemeen den achter.

In de duubbelender akten van den burgerlijken stand waren de witte vakken niet dadelijk aangevuld.

De willekeuren van Geeswijk bedienen in het geheel 9 parochies: Geeswijk, Bergicum, Likhagen, Veymen, Elshout, Engelen, Bokhoven, Gavarsteeg en Gledikhuizen. Elk slousbeder willekeur staat aanvankelijk te Bern bij Geeswijk; omstreeks 1500 overgebracht naar Geeswijk. Aan het hoofd der willekeuren staat een prelaat (een genijgerde abt). Voor wat de parochies betreft, staan

Geeswijk.

ze onder den bisschop van 's Baschi; vacaturen van pastoor enz. worden, op voordracht van den prelaat, door den bisschop vervuld.

Den 8^{den} Mei 1903 kwam ik weer in de gemeente; ik red er van uit den Baschi heen, en bezocht diemzelfden dag ook nog de gemeente den Dungen.

De leden van den Raad waren goed over de gemeente verdeeld: de wethouder van der Leyden woonde bij het kasteel; van Dorscht, en spaankandelaar woonde in de korn; van den Boever en Sigmans woonen aan de Dandkant; wethouder Wabbelstein woonde aan de Hoeksbraat; van Kieskamp woonde te Kerkers, en van Zutphen aan de Zeluwijksche Brug.

Sinds de nieuwe hiernich heeft voor den Raad nog nooit een stemming plaats gehad; de mensen werden steeds bij een daadstelling gehouden.

Gedwongen huwelijken zouden nooit voorkomen; in 25 jr zouden er twee onvliege geboren kunnen zijn. —

Er wordt geen herhalingsonderwijs gegeven; er meldden zich geen liefhebbers voor aan. —

Schoolverzuim komt bijna niet voor; er werd een generale school; dat eindigde met een opslag van rechtsvervolging, omdat al het kind meer dan 4 U. el. van de school moest. —

De schoolcommissie vergaderde in 1902 twaalf keer. Elk meide schoolverzuim kreeg voor onder de meisjes. —

Er is een boerenleenbank; daar staat nog al wat geld op; daarwerdt weinig gelot aan gerecreed. Die leenbank geeft 3%, neemt 4% en krijgt in Lindhoven 3 $\frac{3}{4}$ %.

Er is een nieuwe school gebouwd voor een jaar; men heeft nu nog het plan de onderwijsverzuring - met het raadhuis onder een dak - wat op te knappen. — De plannen om het zeer behaarden raadhuis te verbouwen, en daarvoor te gebruiken heb berein, waar wijzerde het oude schoolgebouw staat, heeft men om de kosten hadden varen. —

De herv. gemeenter - die levenssecretaris is - schijnt het zich niet erg druk te maken; haen ik er bij hem op aandrong, om het oude archief wat in orde te maken, trok hij en erg lelijk op. Ziekt. Elk zat volgens hem, goed en wel opgeborgen hangen.

Geeswijk.

in de hadden, en hij wilde het daar blijbaar voorlaatig opzame
laten zitten.

Eenneleder is de kleer v. d. Vark uit Veghel; men is over
zijn diensten zeer tevreden.

Ik had juist voor een vrouw ongeveer den valde wachten
gedwongen ontslag te nemen. Zijn opvolger, een gepensioneerd
Marechaussee (Vlaanderen genaamd) maakte op mij een
goeden indruk.

Er is in Geeswijk geen liefdeluis; de meisjes bezochten
de lyceum onder school te Winther. Tot voor korten tijd behoorde
de gemeente daarmee reën op 100 aan dat liefdeluis; toen
ly. S. daardoor een eind mochten wegens schijf met die
mech. mocht men geen raad. Pastor Blaaskamp was in
Geeswijk over deze aangelegenheid met mij praten: ik
gaf hem te verstaan, dat ly. S. niet meer behoorde zouden
maken, om een raadsbericht goed te kunnen, waachij dan
zijn bewaarschool een gemeentelijke subsidie van 100
tas leorah gegeven. Wistie het kerkbestuur zijn wijds
dene begenadiging geven dan het liefdeluis te Winther,
wanneer meisjes uit de parochie Geeswijk werden toegelaten
op de Alsterschool te Winther, dat mocht het verantwom
den maar wel; de gemeenteraad van Geeswijk en
specif. slst. hooft den olsarnde niets te maken. —

Behalve de firma van Dorschak, die een grondhandel
in granen drijft, en een aantal molenen in het werk heeft,
en een houthandel van v. hilt, die grote en kleine molenen
werkt heeft. Verlaat de helle gemeente vrij veel uitland.
boeren. —

De gemeente heeft nog al eigendommen ± 160 bl. A. aan
een stuk gelegen, bij Geeswijk die brach ± 80 bl. A., en een
daarbij met steekle demenboschen. Heel veel om die
gronden productief te maken, schijnt Geeswijk niet te
daar. —

De boerenbond kocht voor 3 jaren voor f 21.000 van de fa.
mille spelen en de heemwarden de hied af, met het doel,
om uit de opbrengst renten en aflossing te vinden, en op die
manier de hied te doen te niet gaan. Zoude avancéert
die zaak niet, door dat de boerden tegen f 6 de bl. A. hun

Geeswijk.

vruchten zelve mogen behouden, dat is volgens K. en W. wel minder
dan die vruchten waard zijn. Dienstengenoge kan er op het hapi
laal jaargels niet meer dan een f 400 worden afgelegd, en zal
het daarom duren, voor de hied weg is. —

Men beweerde het zeer, dat de collectie Geeswijk verhoogt werd;
v.d. Kleijden, die bij het hooft wort, beweerde, dat er thans
50% minder bestellers kunnen dan vroeger; in februarij
1903 zou de laaste verkoop plaats hebben van de puullen, die
er nu nog zijn; dan kunnen het helle hooft leeg. —

Als de eren v. d. Boegerde hem zijn krijgen, dan would het
hooft met alle gronden verhoogt.

We oude kleer van den Baugerde kocht in 1833 het hooft
van den Kleer Spelman te Heemwarden; en behoorde tot
niet meer dan ± 50 bl. A. grond bij, om en bij het hooft. —
Na dien tijd werd er veel grond bijgekocht, zoodat er nu
onder Kleekwijk 450 bl. A. bij behoort; er staan 16 huizen
ups, herijl er nog 2 bewoningshuisen in de kom bij behouden.
In de laaste 25 jaren werden er geen gronden meer aan
gekocht. — De laaste van den Baugerde liet een zeer uit
gebreid grondbezit na aan zijn enen; heilig verspreid
over 37 gemeenten!

Ik mocht van den heemrechter een glas Champagne
nemmen. Haar baerde ik van Verdy, dat de heemre
meester een agentuur in wijnen heeft. —

Den 6 den April 1906 kwam ik weer in Geeswijk; ik had
per rijtuig eerst Hess Berlicum bezocht; later op weg ik nog
naar Winther. Per stoombraam keerde ik van daar naar
den Basch terug.

Ik verleende audiëntie aan den Prior der Abdy van Gees,
nieuwe, den Kleer v. d. Venne, en den Pater Vanmers. Van die
heeren vernam ik, dat hun abdij aanvankelijk in Bern had
gestaan; dat die later van daer naar den Basch woud over
gebracht; doch, toen den Basch in 1629 door Frederik Hendrik
was ingenomen, zij deff rijk hadden genomen naar Utrecht
bij Bredafel. Van daar werden zij bij den Transche Kanael
lelie meer verjaagt; zij hadden heel geen abdij meer, en
verdeelden zich over de verschillende 19 pastorieën in Noord

Geeswijk.

Brabant. — Och brenig mij niet in Silverode zaten, mochten zij, noch uitdrukkelijke toestemming van de Oranjes, al hadden ze dan liep geen Abij meer, in die parochie de cura blijven uitvoeren. — Voor een kleine 50 jaren, brenig de kleer kefs plekbaar was, werd de Abij te Geeswijk gesloten, en vereenigden zij zich daar weer, als in een huishedenhuis, brenig van daaruit voor de bedieningen der parochies wordt gezorgd. — Och brenig zij in Silverode zaten (1629 - Fransche revolutie) naasten 25 maal anderen dan Noord Nederlanders in heemstade op. — Zij bezitten thans ook een mispelicus in Noord Amerika; dat wordt van uit de Abij van prospieren enz. voorzien, brenig dat meer zoodanig voor de opleiding van Amerikaansche Priesters.

Van B. en W. vernam ik, dat de firma van Dorschot de rijste mensen uit Geeswijk zijn; daarvan behalve meh 7 broers en zusters, braden thence jongens als priester in de abdij van Geeswijk, brenig een meisje religieuse is in huon op land. B. en W. meenden, dat die 7, die nog samen wonen en samen zalen doen, wel 2½ honderden bezitten; voor 30 jaar hadden ze nog niets.

De schouwheefd Fester is gepensioneerd; hij werd een vrouw door van Empel, die reeds drie jaars hoofd der school te Heerlaar was geweest; een knap man, met alleen Fransch, Duitsch en Engelsch, levens een goed onderwijzer. — Tijdens Fester meldde zich nooit een jongen voor het berhalingsonderwijs aan; van Empel wist voor dat onderwijs belangstelling te hebben, en had in den eersten winter acht leerlingen.

Schoolvereeniging is in Geeswijk niet erg, haat meer andere de meisjes voor dan onder de jongens omdat de meisjes naar Winthier mogen nadat liefdeluis, en haat niet dat langer is en moeilijker. — Proceszen verbaal hielden, en niet te worden opgemaakt.

Hr. Bondam betaalde voor een prijs het oud archief aan den Bosch; uit een prijsregister, welke in de huvalley in handen kwam, hoorde ik H. en W. doch, wat en mag dan archief hier was, haopt belangrijke moest heeten.

Geeswijk.

brenig den burgemeester opgedragen te zorgen, dat er een uitvoerige gedetailleerde staatkundige gemeentelijke bezittingen werden doorgelegd en bijgehouden.

Den 14 februar 1910 kwam ik weer in Geeswijk; dienselfde dag bezocht ik nog Winthier en Veghel; van Veghel kende ik per tuin maar den Bosch terug.

Van B. en W. ontbleek ik de bekering, dat de voorzagstuk slecht wordt uitgevoerd, end dat ~~alleen~~ het bezoek van B. en W. bij huren bouw zich uitsluitend bepaalt tot de privaten. De burgemeester beloofde voor de toekomst eenne behere controle.

Den staat ambt de exploitatie der gemeentelijke bezittingen was er nog niet gemaakt, ook daarover zal de burgemeester zorgen.

Den inventaris op het oud archief was er wel, maarken niet vertoont worden; burgemeester zal het stuk opzoeken en mij ter inzage zenden. Van de verbetering van de boer wil men niets horen; die is in Geeswijk zeer goed; men wil zelfs niet op een vergadering komen, waar daarover op herhaald voort moet worden; zelfs in den winter zomer van 1909 geen last van water; het winterwater heeft men gauwe; dat is altijd voor 15 April weg.

De meisjes uit Geeswijk vinden vreger naar de drie scholen in Winthier; thans is er een dusterschool in Geeswijk gekomen, en zal op datzelfde terrein naast een klooster gebouwd worden, waar de oude en invalide dusters van het Genelbedap J. M. J. (Mariënberg) hun laatste levensdagen zullen doorbrengen.

Op de boerenleenbank staat 50 à 60 mille; sinds een jaartje staat er geen geld meer op de centrale bank te Lindhoven; paler van den Boer vertrouwt de Centrale bank te Lindhoven niet meer, en gaf daaronder raad, het geld uit Lindhoven terug te vragen. De baedhouders — van de Pas — die het zeer druk heeft, geviet f 60 beloening. —

De baedhouders gaan den baeren buiten gewoon voord; in geen 30 jaren is alles zo duur geweest, als nu; de laagste 5 jaren waren ongekend goede jaren.

Toch er in 1909 erg geblaagd werd over wildschade, want door koningen, werd die schade opgenomen in de hele gemeente voor jongens door v.d. Elzen uit Os, voor de ledigen van den Boer, en bond door van de Pas, beheerder van de boerenleenbank, de totale schade van de gehele gemeente werd ten getrouw

Heeswijk.

op f.60! De heer Jurgens gaf hem f.100 om daarmede alle wildschade te vergoeden!

Ik deelde heb den burgemeester gevraagd, dat er nu al sinds anderhalf jaar een waarnemend gemeenteontvanger was, en eisde, dat aan dien taakstand een einde zoude komen. De burgemeester verdedigde zich met de bewering, dat er een jonge man was, die den gewordenen leeftijd nog niet had; denen zou de Raad gauwe benoemen; tot dat hij de jaam had, werd de plaats voor hem door een ander open gehouden. — Ik gaf den burgemeester te kennen, dat het niet te passen was op die manier te handelen.

Den 21 Mei 1915 kwam ik weer in Heeswijk, vanuit den Noordreit hier per auto heen; daarna zelfs den dag bezocht ik ook nog Winthuizen.

Er wordt een nieuw Raadhuis gebouwd; het is 200 stuap onder de kap. — De burgemeester ontving mij met de Webhouders in zijn nette eigen woning. — Het nieuwe Raadhuis kost f.7945; een nieuw schoolhuis, mede in aanbouw, werd beschuld van f.994. Gemeente krijgt het bevoogde geld tegen 4% van de overeenkomst.

Gemeentebroek voor f.1640 verpakt van Hollandse boeren; protestanten, die blykbaar in Heswijk niet te huur behoeven. — Toen ze een huur hebben, zijn ze bij deurwaarders geplaat gesommerd; dat heeft geholpen, want in 1915 hebben ze zelfs voor den vervaldag betoeld!

Scherhouders. — Gemeente geeft f.100 premie, die dan wordt door Ben W. besloten de scherhouders een deel meer verhouding hadden het aantal gedekt koeien, die in gemeente blyven behoeven. —

Draaibestrijding: subsidie blyvaart vereeniging: sinds de draaibestrijding begon, is het aantal gebruik in gemeente zeker f.150% verminderd. — Pharole weg: weg van het kanaal naar de Abdij is de enige berde weg, welke door gemeente onderhouden wordt; die harde weg van

Heeswijk.

het kanaal naar het kasteel, wordt door eigenaar van het kasteel onderhouden.

Waterleidingen. — De ha is dientijds hoger dan de Leeggraaf; als de Leeggraaf verhoogt wordt, dan zal het water van de ha op de Leeggraaf komen, herhaalt de Leeggraaf in de ha uitkomst!

Gehees- en verloshuiselijke hulp: dr van der Voort uit Oegstgeest; daar is geen voordeur.

Gemeente politie: gepensioneerd marshallus; oud en versleten; doet weinig dienst; niet veel verdriet.

Gedwongen huwelijken: Ja en neen; bij van Dorscht Gemeente ontvanger is de oude van respect. de vader van het jonge mensch. voor wie in den tijd die huwelijking werd open gehouden. — Gedwongen jong mensch is thans gemeelijder. — Vaders worden bijgehouden door een dochter, een meisje, dat voor ander wijzers op ging, maar niet sliepde.

Ik droeg Wagenhaar even voor mijn verbreuk een kopje thee bij hem. Wagenaar; zij sliept niet tegen het raam tegen te kunnen, en klageerde bikkert, dat er in heel Heswijk geen burgerij is, zoort dat zij niet meer kan converseren!

Den 31 Juli 1919 bezocht ik per auto vanuit den Bosch de gemeenten Heswijk, Berlicum en Cromvoirt.

In het door hem nieuwe gebouwde Raadhuis werd ik door burgemeester Wagenaar ontvangen; het was zijn glorie, het mij te wijzen; het heeft ± f.8.500 gekost, en ziet er werkelijk heel goed uit. —

Er is gebrek aan woningen, vooral door dat de mannenfabriek van Swaenenberg met 65 huiswerkers werkt, en alle woningen die liggen, huist, en daarin woonende marollenmakers past. — vander Ven, Wagenberg en Swaenenberg zijn de zaak samen begonnen; toen alles goed en wel marcheerde, heeft Swaenenberg de kleere van der Ven (statenlied) en Wagenberg uitgehoekt

Heeswijk.

De gemeenteraads verkiezingen brachten geen verandering in de samenstelling van den Raad; er is dus gelukkig geen partijschap.

Door den tram 's Bosch-Zeeland draagt Heeswijk f 2400,- bij.

Veel waterschade; het winterwater was dit jaar eerst half februari weg.

Salaris veldwachter veel te laag: f 550,- + vrije woning; veldwachter is een oude man, gepensioneerd maarcherne met een pensioen van f 4000,-

De leuke distributie kostte het en baar + f 3500,-

Er komen weer meer konijnen; de jacht wordt sterk beruimleerd, door 2 jachtspelers van de pachters der jacht, de bleven Bolsius uit ~~Uit~~ Slijp Schijndel en Veenendaal uit Amsterdam; zij betalen voor de jacht f 4000,- Burgemeester vond daarbij men schen een grote mochtiging tot het slachten van schadelijk gedurte uitreiken.

Den 11 juni 1923 bezocht ik Heeswijk, Dinxperlo en Engelen.

De Raadsverkiezing liep bij enkele candidaat stelling af; in de kiesvereniging was bewon de strijd uitgevochten. Een geschikt raadslid - van Zeeland - werd afgestemd; in zijn plaats komt een van Oorschot in den Raad, een 25 jarige jonge man, die aan den invloed van zijn gelijk leeftijd verkiezing dankt. - Hier aanslagen in den hoofdlijnen omstreeks zitten aan de familie van Oorschot dwars. Daarom moet die jonge v. Oorschot in den Raad, om oppositie te voeren.

Bij de van Oorschot's bestaat feitelijk nog gedurende winkelning!

Wethouder Wabbelstein was 43 jaar wethouder van Heeswijk; hij brengt met September in het private leven terug. Ik hoop dat de Regering hem den St. keurvorst aanstelt. Het Ridderkruis der O.N.O. zal verleend worden; de man heeft het wel verdien-

Heeswijk

Er zijn in Heeswijk 8 c beurderijen, met 4 à 5 karren en een paard. Er worden veel biggen gefolt; aan varkens nesten doet men weinig.

Elektriciteitsbedrijf gaf in de eerste 6 maanden (tot 1 juli 1922) een verlies van f 570,- Het verlies in 1922 bedroeg f 980,- dus f 210,- meer!

Veldwachter is een typische geschikte man, zonder te fatig zorgt hij dat hij gereedschap wordt. Onder de bevolking houdt veel van hem.

Niet tegensstaande den hoge waterstand wordt in Heeswijk geen waterschade geleden. noch langs de Maas, noch langs de Leeggraaf noch langs de Grote Watering.

Ideen over arbeidszaad.

Behalve de tram rijdt er twee auto's per dag; zij doen de tram heel concurrentie aan, evenwel niet meer zoveel als in het begin: de tram heeft zijn dienstregeling gewijzigd, en een snel tram ingelegd. - Bouwlanden hebben er enkele ongelukken met de auto's per dag, 200 dat het publiek er zich niet meer zo op aantrekken hoeft.

Baerdenbank is thans meer aangesloten bij kinderlieden. Er zal een dikkere baan aangelegd worden. In 1922 f 15.000 verloopt gegeven; de voorzchotten moeten in een jaar afgelast zijn. Men hoopt dat het heerlijk jachtrecht spoedig dat het verleden mocht behouden: er is vaak veel konijnschade.

Wethouder Wabbelstein was aannemelijk voor f 1600,- verhuurd aan Probst en de Nalandsche beurzen. Deze werden van de 7 acht arbeiders, omdat ze het niet konden hanteren. Is het huur voor f 1900 aan jonge Vlaamsche baeren (twee baars en een zilzer) uit Kromp. De mensen zijn zeer vlijtig en geslecht; ze zullen het wel volhouden.

Heeswijk

Er wordt landbouw onderwijs gegeven: een repetitie
cursus. Bovendien een cursus in het landbouwbedrijf
houden.

Het verulig onderwijs zal wel he niet gaan, het
is jammer, doch daarvoor zo weinig belang-
stelling is.

Heeswijk